

НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОТИДІЇ РЕЙДЕРСТВУ ЯК СИСТЕМНІЙ ЗАГРОЗІ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІЙ СИСТЕМІ УКРАЇНИ

NORMATIVE-LEGAL SUPPORT FOR COUNTERING RAIDING AS A SYSTEMIC THREAT TO THE SOCIO-ECONOMIC SYSTEM OF UKRAINE

Козаченко Г.В., д.е.н., професор,
професор кафедри економічної безпеки та фінансових розслідувань
Національна академія внутрішніх справ

Погорелов Ю.С., д.е.н., професор,
головний спеціаліст департаменту контролю
у сфері юстиції та запобігання корупції
Рахункова палата

У статті проаналізовано стан нормативно-правового забезпечення як складової інституційного забезпечення протидії рейдерству як системної загрози національній економіці. Доцільність такого аналізу зумовлена значною кількістю нормативно-правових актів з протидії рейдерству, уведених в дію протягом 2000–2023 рр. Аналіз виконано з використанням положень інституціоналізму в межах онтології постнеокласичної науки, методологічний плюралізм якої зумовив спільне застосування іманентного та контекстуального підходів, а також імперативних понять захисного підходу в економічній безпекології. Виявлено слабкі місця наявного нормативно-правового забезпечення протидії реалізації загрози рейдерства: несистемний реактивний характер ухвалених законів, розпорошеність норм з протидії рейдерству по чинних законах як результат постійного внесення до них змін, що ускладнює їхнє результативне застосування. Показано обмеження наявного підходу до створення нормативно-правового забезпечення протидії реалізації загрози рейдерства у вигляді постійного внесення змін до чинних нормативно-правових актів замість давно очікуваного закону про протидію рейдерству, здатного підвищити ефективність протидії рейдерським захопленням. Підхід у вигляді постійного внесення змін до чинних нормативно-правових, що спрямовано на протидію рейдерства, не можна вважати дієвим. Результати аналізу послугували підставою певних висновків та оцінних суджень щодо стану законодавчої складової інституційного забезпечення протидії рейдерству – сукупності законів, правил та процедур, які слугують правовою підставою протидії рейдерству і регулюють функціонування конкретного інституту чи організації, які протидіють рейдерству. Отримані результати аналізу не лише закладають напрями подальшого удосконалення нормативно-правового забезпечення протидії рейдерству в Україні, а й можуть знайти застосування в економічній безпекології всіх рівнів (мікро-, мезо- та мікрорівня).

Ключові слова: загроза, рейдерство, нормативно-правове забезпечення, аналіз, результативність.

The article analyzes the state of regulatory and legal support as a component of institutional support in countering raiding as a systemic threat to the national economy. The relevance of such analysis is determined by the significant number of regulatory and legal acts on countering raiding that have been implemented from 2000 to 2023. The analysis is conducted using the provisions of institutionalism within the framework of the ontology of post-classical science, methodological pluralism of which has led to the joint application of immanent and contextual approaches, as well as imperative concepts of defense approach in economic security studies. Weaknesses have been identified in the existing regulatory and legal framework for countering the threat of raiding: the non-systematic reactive nature of adopted laws, the scattered nature of anti-raiding norms in current laws as a result of constant amendments, which complicates their effective application. The limitations of the current approach to creating regulatory and legal support for countering the threat of raiding in the form of constant amendments to existing regulations instead of the long-awaited anti-raiding law, capable of increasing the effectiveness of countering raiding takeovers, have been demonstrated. Approach in the form of constantly updating current regulatory frameworks aimed at countering raiding cannot be considered effective. The results of the analysis served as a basis for certain conclusions and assessments regarding the state of the legislative component of institutional anti-raiding provision - a set of laws, rules, and procedures that serve as a legal basis for countering raiding and regulate the functioning of a specific institution or organization that counteracts raiding. The obtained results of the analysis not only lay down directions for further improvement of regulatory frameworks for countering raiding in Ukraine but can also be applied in economic security at all levels (macro-, meso-, and micro-levels).

Key words: threat, raiding, regulatory framework, analysis, effectiveness.

Постановка проблеми. Економічна безпека держави є фундаментом її національної безпеки, становить матеріальну основу не лише національної суверенності, а й забезпечення інших видів національної безпеки держави. Тому задоволення потреби держави в економічній безпеці має постійно перебувати у центрі уваги уряду держави, слугувати одним з положень державної економічної політики та її законодавчого забезпечення.

З позицій найпоширенішого та найчастіше застосовуваного в економічній безпекології макро-, мезо- та мікрорівнів захисного підходу економічна безпека держави є загальною умовою сталого функціонування та розвитку її соціально-економічної системи – цілісної ієрархічної сукупності взаємопов'язаних соціальних та економічних інституцій та відносин різноманітного характеру з приводу виробництва, обміну, розподілу та споживання матеріальних та нематеріальних благ.

Сьогодні в Україні в економічній безпекології макрорівня однією із загальновизнаних системних загроз соціально-економічній системі держави є рейдерство, що порушує ключовий постулат ринкової економіки – право

власності. А тому захист фізичних та інтелектуальних прав власності є найважливішим завданням держави в регулюванні суспільних відносин у сфері економіки.

Одним з напрямів протидії рейдерству як системній загрозі соціально-економічній системі держави є правовий. Від повноти та якості нормативно-правового забезпечення протидії рейдерству значною мірою залежить економічна безпека держави, інвестиційна привабливість національної економіки, її імідж у світовій економіці. Саме тому необхідні дослідження стану такого нормативно-правового забезпечення.

Стан дослідження проблеми. Протягом всіх років становлення в Україні ринкової економіки проблематика рейдерства (його характер, особливості, розвиток, наслідки, способи протидії) є предметом значної кількості досліджень, результати яких відображено у наукових публікаціях, значну частину з яких присвячено правовій протидії рейдерству в Україні (наприклад, [1-6 та ін.]).

Відаючи належне авторам публікацій з правової протидії рейдерству в Україні, слід відзначити, що переважну більшість з них присвячено або кримінальній відповідаль-

ності за рейдерські захоплення, або аналізу можливостей протидії рейдерству, що відкривають закони України, які ухвалено напередодні відповідної публікації. Але з якогось моменту кількість нормативно-правових актів з протидії рейдерству потребує аналізу всієї їхньої сукупності, результати якого можуть послугувати підставою певних висновків та оцінних суджень щодо стану законодавчої складової інституційного забезпечення протидії рейдерству – сукупності законів, правил та процедур, які слугують правовою підставою протидії рейдерству і регулюють функціонування конкретного інституту чи організації, які протидіють рейдерству.

Автори всіх наукових публікацій з проблематики рейдерства єдині у нерозумінні відсутності у нормативно-правових документах тлумачення терміна «рейдерство», хоча цей термін та похідні від нього терміни «рейдерські дії», «рейдерське захоплення» використано не лише у тексті цих документів, а навіть в їхній назві. Але в жодному нормативно-правовому акті України дотепер немає юридичного визначення змісту терміна «рейдерство», яке послугувало б юридичним підґрунтям побудови системи нормативно-правових актів з протидії рейдерству.

Метою статті є аналіз стану нормативно-правового забезпечення протидії рейдерству в Україні.

Вклад основного матеріалу. Явище рейдерства у сучасній Україні має тривалу історію і у своїй еволюції пройшло шлях від «чорного» рейдерства (захоплення активів підприємства незаконним шляхом з використанням послуг корумпованих посадових осіб) до формально законних дій («біле» рейдерство – набуття у власність корпоративних прав юридичної особи та/або нерухомого майна всупереч сукупній волі його власників формально законним шляхом, користуючись недосконалістю законодавства з протидії рейдерству та помилками попередніх власників корпоративних прав юридичної особи та/або нерухомого майна).

Проблеми рейдерству в Україні, зокрема у контексті відповідальності за рейдерські захоплення, стали приділяти із значним запізненням, коли «чорне» рейдерство на рубежі XX–XXI століть перетворилося на доволі масштабне явище.

На той час чи не єдиним правовим способом протидії рейдерству було застосування ст. 206 Кримінального кодексу України (протидія законній господарській діяльності) та ст. 206-2 Кримінального кодексу України (протиправне заволодіння майном підприємства, установи, організації) [7]. За відсутності визначення змісту терміна «рейдерство» у Кримінальному кодексі України ці статті фактично передбачали відповідальність за застосування певних інструментів «чорного» рейдерства, а не за сам факт рейдерства. Адже кримінальне захоплення підприємства як відбирання чужої власності з порушенням законів держави є лише різновидом рейдерських захоплень.

У середині десятих років XXI століття рейдерство у Україні набуло масового характеру, хоча випадки «чорного рейдерства» почали поступово зменшуватися. Але одночасно почалося поширення «сірого рейдерства», що пов'язано з посиленням привабливості суб'єктів комерційної діяльності завдяки покращенню результативності їхньої діяльності і, відповідно, зацікавленості рейдерів (або їхніх замовників) в захопленні не просто прибуткових активів, а контролю над ними, що можливо з використанням відповідних цінних паперів, постійно триваючим перерозподілом власності під впливом у тому числі політичного чинника.

Саме у цей період певною мірою активізувалася законодавча діяльність в Україні щодо протидії рейдерству (табл. 1).

Змістом основних нормативно-правових актів з протидії рейдерству, прийнятих в Україні у період 2000–2010 рр., є зміни, які вносилися до чинних законів, що дозволяло

осучаснити їх шляхом протидії рейдерству. Звідси є підстави зауважити на відсутність системного підходу до створення нормативно-правових актів, спрямованість на правове врегулювання окремих аспектів протидії рейдерству, спробу запобігти (або ускладнити) захопленню активів, проведенню незаконних реєстраційних дій і загалом неповоротних наслідків для суб'єктів підприємницької діяльності. А тому складається враження, що зміст основних нормативно-правових актів з протидії рейдерству, прийнятих в Україні у період 2000–2010 рр., виходив переважною мірою з вже відомих наявних фактів рейдерських захоплень, а сам процес ухвалення та введення в дію нормативно-правових актів мав реактивний характер.

У створенні основних нормативно-правових актів з протидії рейдерству, прийнятих в Україні у період 2000–2010 рр., вже проглядається тенденція розосередження чинних норм щодо протидії рейдерству в різних нормативно-правових актах і навіть різних галузях вітчизняного законодавства, а не створення єдиного законодавства.

Створення нормативно-правових документів, які містять правові підстави протидії рейдерству, продовжилося у період 2011–2023 рр. (табл. 2). Адже протягом 2015–2023 рр. в Україні щорічно нараховувалося кілька сотень кримінальних проваджень з приводу рейдерських атак. І хоча за останні 5 років кількість кримінальних проваджень за рейдерство зменшилася більш, ніж у 2 рази (з 766 у 2019 р. до 363 у 2023 р. [10], все одно це явище все ще має великий масштаб. Після спаду кримінальних проваджень у 2022 р. (131 провадження), що пов'язано із закриттям реєстрів та обмеженням проведення реєстраційних дій на підставі довіреності після 24.02.2022, у 2023 р. їхня кількість вже становила 363, адже більшість реєстраційних дій стало дозволеною, хоча для певних з них встановлено особливості, аби запобігти незаконним реєстраційним діям. І це статистика лише кримінальних проваджень з рейдерства, адже статистика вдалих рейдерських захоплень відсутня.

За даними табл. 2 є підстави стверджувати про зростання активності законодавця у протидії рейдерству, що вплинуло на майже повне зникнення «чорного» рейдерства та трансформацію «сірого» рейдерства у «біле», а також певну «спеціалізацію» нормативно-правових актів, що викликано збільшенням рейдерських атак щодо певних об'єктів або характером рейдерських атак. Так, у цей період привабливими об'єктами для рейдерських атак стали об'єкти у сільському господарстві, а поширеним – рейдерство у сфері здійснення реєстраційних дій (так зване реєстраційне рейдерство) за участю державних нотаріусів, державних реєстраторів, державних та приватних виконавців.

Переважна більшість ухвалених нормативно-правових документів з протидії рейдерству у період 2011–2023 рр., так само як і у попередній період, є реакцією законодавця на зміни у схемах рейдерських захоплень у вигляді внесення змін до чинних законів.

Нормативно-правові документи 2011–2023 рр., на жаль, так і не створили системну основу протидії рейдерству, радше, можна говорити про створення «фільтрів» у сфері забезпечення непорушності корпоративних прав у вигляді змін чинних законів у відповідь на вже відомі і навіть устояні схеми рейдерських захоплень.

Висновки. Масштабне поширення рейдерства призвело не просто до негативних змін у соціально-економічній системі держави, а й до деякої деформації системи через укріплення негативних змін в ній та «вбудовування» їх до інституційних основ системи.

За роки існування незалежної держави та переходу економіки на ринкову модель в Україні поки не вдалося створити дієве законодавче підґрунтя протидії рейдерству. Таке твердження є справедливим, адже дотепер немає визначеного з правової точки зору змісту поняття «рейдерство»

Основні нормативно-правові акти з протидії рейдерству, прийняті в Україні у період 2000–2010 рр.

Нормативно-правовий документ	Положення з протидії рейдерству
Декларація цілей та завдань державного бюджету на 2008 р. [8]	Офіційне тлумачення в Україні терміна «рейдерство»: протиправне захоплення підприємства
Закон України «Про доступ до судових рішень» від 22.12.2005 № 3262-IV	Наділення суб'єктів господарювання й інших власників активів додатковими процесуальними можливостями щодо захисту їхніх прав і законних інтересів завдяки відкритості судових рішень та їхнього оприлюднення в електронній формі не пізніше наступного дня після їх виготовлення та підписання у вигляді Єдиного державного реєстру судових рішень
Закон України «Про внесення змін до ст. 67 Господарського процесуального кодексу України щодо забезпечення позову» від 17.09.2008 № 513-VI	Визнання неприпустимим забезпечення позову шляхом заборони проведення загальних зборів акціонерів або учасників господарського товариства та приймання ними рішення; надання емітентом, реєстратором, зберігачем, депозитарієм реєстру власників іменних цінних паперів, інформації про акціонерів або учасників господарського товариства для ведення загальних зборів товариства; участі акціонерів або учасників у загальних зборах товариства, визначення правомочності загальних зборів акціонерів або учасників господарського товариства
Закон України «Про внесення змін до деяких законів України щодо недопущення захоплення підприємств, установ, організацій» від 18.09.2008 № 540-VI	При виконанні судових рішень, ухвал про зміну органів управління та посадових осіб підприємств, установ, організацій незалежно від форми власності можуть залучатися виключно працівники органів внутрішніх справ. Залучення інших осіб у процесі виконання таких рішень не допускається
Закон України «Про акціонерні товариства» від 17.09.2008 № 514-VI (втратив чинність)	Визначення порядку створення, діяльності, припинення, виділу акціонерних товариств, їхній правовий статус, права й обов'язки акціонерів Посилення захисту прав акціонерів (іменні акції, їхня бездокументарна форма, кворум для загальних зборів у 60% від кількості акцій, що мають право голосу, ухвалення рішень щодо внесення змін до статуту товариства, зменшення або збільшення статутного капіталу, виділення або припинення товариства лише більше ніж трьома четвертими голосів акціонерів від їх загальної кількості, прозорий механізм купівлі та відчуження крупного й контрольного пакету акцій)
Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо протидії протиправному поглинанню та захопленню підприємств» від 17.11.2009 №1720-VI (набрав чинності 1 січня 2022 р.)	Розширено коло врегульованих питань з автоматичного переходу прав на землю за нерухомістю: одночасно з переходом права власності на об'єкт нерухомого майна, який розміщений на земельній ділянці (крім земель державної, комунальної власності), що перебуває у власності відчужувача, переходить право власності на таку земельну ділянку від відчужувача до набувача об'єкта нерухомості державна реєстрація права власності на об'єкт нерухомості проводиться одночасно із державною реєстрацією права власності або користування на земельну ділянку перехід права оренди до набувача прав на нерухоме майно від попереднього власника здійснюється без волевиявлення орендодавця, відчужувача (попереднього власника), набувача такого об'єкта. Внесення змін до договору оренди із зазначенням нового орендаря земельної ділянки не вимагається
Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про затвердження плану заходів щодо протидії протиправному поглинанню та захопленню підприємств» від 09.06.2010 № 1199-р [9]	План заходів з протидії рейдерству (підготовка та внесення до Верховної Ради України відповідних законопроектів, внесення змін до порядку обігу акцій акціонерних товариств, до порядку реєстрації права власності тощо)

Складено авторами.

Основні нормативно-правові документи, які містять правові підстави протидії рейдерству, прийняті в Україні у період 2011–2023 рр.

Основні нормативно-правові документи	Положення з протидії рейдерству	Закони України, до яких внесено зміни
Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення правового регулювання діяльності юридичних осіб та фізичних осіб - підприємців» № 642-VII від 10.10.2013	Уведено кримінальну відповідальність осіб за підробку документів, які подаються для державної реєстрації юридичної особи Метою змін є недопущення використання схем і методів протиправного поглинання та захоплення підприємств, що створює реальну загрозу національним і економічним інтересам держави	Кримінальний кодекс України від 05.04.2001 № 2341-III Цивільний кодекс України від 16.01.2003 № 435-IV Господарський кодекс України: Кодекс України, Закон від 16.01.2003 № 436-IV. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/436-15 Закон України «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань» від 15.05.2003 № 755-IV Закон України «Про рекламу» від 03.07.1996 № 270/96-ВР
Закон України «Про внесення змін до Закону України «Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень» та деяких інших законодавчих актів України щодо децентралізації повноважень з державної реєстрації речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень» (№ 834-VIII від 26.11.2015)	Передача повноважень з державної реєстрації речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень органам місцевого самоврядування Розширення суб'єктного складу осіб, уповноважених проводити державну реєстрацію прав Можливість оскарження рішень, дій або бездіяльності органів держреєстрації прав в адміністративному порядку Відкриття інформації Державного реєстру прав за об'єктом та за суб'єктом Зміна загальних строків державної реєстрації прав	Закон України «Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень» від 01.07.2004 № 1952-IV викладено у новій редакції, яка набрала чинності 01.01.2016 р. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 07.12.1984 № 80731-X Закон України «Про нотаріат» від 02.09.1993 № 3425-XII Закон України «Про адміністративні послуги» від 06.09.2012 № 5203-VI Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні» від 21.05.1997 № 280/97-ВР

Основні нормативно-правові документи	Положення з протидії рейдерству	Закони України, до яких внесено зміни
Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення державної реєстрації прав на нерухоме майно та захисту прав власності» від 06.10.2016 № 1666-VIII	Посилення кримінальної відповідальності за протидію законній господарській діяльності підроблення документів, що подаються для державної реєстрації прав на нерухоме майно зловживання повноваженнями особами, які надають публічні послуги Посилення відповідальності за порушення порядку та строків державної реєстрації	Кримінальний кодекс України від 05.04.2001 № 2341-III Цивільний кодекс України від 16.01.2003 № 435-IV Закон України «Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень» від 01.07.2004 № 1952-IV Закон України «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань» від 15.05.2003 № 755-IV Закон України «Про нотаріат» від 02.09.1993 № 3425-XII Закон України «Про громадські об'єднання» від 22.03.2012 № 4572-VI Закон України «Про організації роботодавців, їх об'єднання, права і гарантії їх діяльності» від 22.06.2012 № 5026-VI Закон України «Про адміністративні послуги» від 06.09.2012 № 5203-VI Закон України «Про захист інформації в інформаційно-телекомунікаційних системах» від 05.07.1994 № 80/94-ВР Закон України «Про захист персональних даних» від 01.06.2010 № 2297-VI
Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вирішення питання колективної власності на землю, удосконалення правил землекористування у масивах земель сільськогосподарського призначення, запобігання рейдерству та стимулювання зрошення в Україні» (№ 2498-VIII від 10.07.2018)	Врегульовано процес завершення розпаювання до 2025 року сільськогосподарських угідь з обов'язковою передачею несільськогосподарських угідь у комунальну власність Надання власникам, орендарям земель або місцевим радам права ініціювати інвентаризацію земель, що дозволить громадам виправити всі помилки для внесення земельних ділянок у Державний земельний кадастр Порядок оформлення права власності на земельну ділянку власнику паю або його спадкоємця Уведення поняття «незагребувана земельна ділянка» та правила передачі безхазайних земельних ділянок у комунальну власність територіальної громади, на території якої вони розташовані	Земельний кодекс України від 25.10.2001 № 2768-III Закон України «Про порядок виділення в натурі (на місцевості) земельних ділянок власникам земельних часток (паїв)» від 05.06.2003 № 899-IV Закон України «Про оренду землі» від 06.10.1998 № 161-XIV Закон України «Про оцінку земель» від 11.12.2003 № 1378-IV Закон України «Про Державний земельний кадастр» від 07.07.2011 № 3613-VI Закон України «Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень» від 01.07.2004 № 1952-IV
Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо протидії рейдерству» (№ 340-IX від 05.12.2019)	Встановлення права власника земельної ділянки в односторонньому порядку вимагати нотаріального засвідчення договору оренди та скасувати таку вимогу Можливість поновлення для певної категорії договорів Посилення вимог до державних реєстраторів прав на земельні ділянки	Земельний кодекс України від 25.10.2001 № 2768-III Цивільний кодекс України від 16.01.2003 № 435-IV Лісовий кодекс України від 21.01.1994 № 3852-XII Закон України «Про оренду землі» від 06.10.1998 № 161-XIV Закон України «Про Державний земельний кадастр» від 07.07.2011 № 3613-VI Закон України «Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень» від 01.07.2004 № 1952-IV Закон України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю» від 06.02.2018 № 2275-VIII
Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо захисту права власності» (№ 159-IX від 03.10.2019)	Анулювання доступу до Державного реєстру речових прав на нерухоме майно та ЄДР реєстраторам комунальних підприємств, які згідно зі статистикою здійснювали переважну більшість незаконних реєстраційних дій Запровадження обов'язкового використання бланків нотаріальних документів для проведення державної реєстрації Уведення обов'язку реєстратора при вчиненні реєстраційних дій у відповідних реєстрах перевіряти дійсність нотаріально посвідченої довіреності, а також цивільну правосдатність та дієздатність фізичної особи – громадянина України Запровадження механізму доступу державного реєстратора до державних реєстрів шляхом багатofакторної аутентифікації Можливість подання для державної реєстрації фізичної особи – підприємця до будь-якого суб'єкта державної реєстрації у межах України, як в електронній так і в паперовій формі Виключення з числа суб'єктів державної реєстрації акредитованих суб'єктів (комунальні та державні підприємства) (залишаються державні реєстратори місцевих державних адміністрацій та органів місцевого самоврядування, державні та приватні нотаріуси) Посилення вимог до представника, що подає документи на реєстрацію	Кодекс України про адміністративні правопорушення від 07.12.1984 № 80731-X. Закон України «Про нотаріат» від 02.09.1993 № 3425-XII Закон України «Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень» від 01.07.2004 № 1952-IV Закон України «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань» від 15.05.2003 № 755-IV

Основні нормативно-правові документи	Положення з протидії рейдерству	Закони України, до яких внесено зміни
Закон України «Про внесення змін до деяких законів України щодо удосконалення механізму протидії рейдерству» (№ 2255-IX від 12.05.2022)	Удосконалення процедури розгляду Міністерством юстиції України по суті скарг на реєстраційні дії (рішення) Удосконалення правил підписання рішень загальних зборів учасників юридичної особи Зміна порядку оскарження дій державних реєстраторів, порядку розірвання договору оренди землі, особливості реєстрації прав на нерухоме майно за наявності обтяжень Запровадження державної реєстрації юридичних осіб та ФОП в автоматичному режимі Обов'язкова публікація рішень Міністерства юстиції України та його територіальних органів за результатами розгляду скарг у сфері державної реєстрації на їх офіційних веб-сайтах	Закон України «Про оренду землі» від 06.10.1998 № 161-XIV Закон України «Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень» від 01.07.2004 № 1952-IV Закон України «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань» від 15.05.2003 № 755-IV Закон України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю» 06.02.2018 № 2275-VIII
Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо забезпечення захисту права власності та інших речових прав на нерухоме майно, що належать дітям та підопічним особам» від 14.07.2023 № 3265-IX	Обов'язкова перевірка державним реєстратором при державній реєстрації прав наявність дозволу органу опіки та піклування на: відмову від права власності на нерухоме майно, об'єкт незавершеного будівництва, майбутній об'єкт нерухомості, власником якого є малолітня дитина або неповнолітня особа, на внесення такого майна до статутного (складеного) капіталу (пайового фонду) юридичної особи чи як вступного, членського та/або цільового внеску члена кооперативу	Сімейний кодекс України від 10.01.2002 № 2947-III Цивільний кодекс України від 16.01.2003 № 435-IV Закон України «Про охорону дитинства» від 26.04.2001 № 2402-III Закон України «Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень» від 01.07.2004 № 1952-IV
Закон України «Про акціонерні товариства» від 27.07.2022 № 2465-IX	Запровадження електронних загальних зборів та авторизованої електронної системи Закріплення посади та повноважень корпоративного секретаря, що відповідає за ефективні поточні комунікації Можливість укладення корпоративного договору акціонерами Виключення можливості одразу виходити на ринок як публічне акціонерне товариство Виключення положення про обрання, діяльність та повноваження ревізійної комісії, фінансово-господарська діяльність акціонерного товариства підлягає перевірці аудитором	
Закон України «Про внесення змін до деяких законів України щодо забезпечення непорушності майнових прав» від 03.05.2023 № 3103-IX	Закриття розділу Державного реєстру речових прав на нерухоме майно на підставі рішення суду, яким скасовується рішення державного реєстратора про державну реєстрацію прав, на підставі якого відкрито відповідний розділ, а також за результатами розгляду скарги у сфері державної реєстрації прав Міністерством юстиції України Уведення до обов'язків державних реєстраторів під час проведення перевірки отриманих документів перевіряти застосування санкцій відповідно до Закону України «Про санкції» Визначення окремою підставою для відмови у державній реєстрації встановлення факту застосування санкцій відповідно до Закону України «Про санкції», які унеможливають проведення державної реєстрації прав Подання скарги у сфері державної реєстрації прав з метою забезпечення уповноваженими державними органами дотримання вимог Закону України «Про санкції», підписати яку може як скаржник, так і його представник	

Складено авторами.

в жодному з розглянутих нормативно-правових документів та цілісного закону про протидію рейдерству, здатного підвищити ефективність протидії рейдерським захопленням.

Розглянуте коло нормативно-правових документів, які містять правові підстави протидії рейдерству, є достатньо широким, адже їхні норми розподілено по чинних законах, що й ускладнює їхнє результативне застосування (чим, можливо, і пояснюється невелика кількість справ, що розглядаються у суді: у 2023 р. правоохоронці передали на розгляд суддів 14 проваджень (10% від загальної кількості), за відповідний період 2021 року – 133 (33%) [10].

Розглянуті нормативно-правові документи дозволяють при їхньому системному та неупередженому застосуванні пригальмувати виникнення змін негативного характеру у соціально-економічній системі держави через незаконне за суттю (а не за формою) рейдерство.

Нормативно-правові документи з протидії рейдерству навіть у виявленому недосконалому вигляді слугують правовою підставою діяльності низки державних інституцій, чия діяльність зокрема має бути спрямована на протидію реалізації загрози рейдерства, у тому числі шляхом превентивного впливу на виникнення наслідків її реалізації.

ЛІТЕРАТУРА

1. Луговий О. Правове регулювання протидії рейдерству в Україні. *Національний юридический журнал: теория и практика*. 2020. № 41(1). С. 138–142. URL: <http://www.jurnalujuridic.in.ua/archive/2020/1/31.pdf> (дата звернення 4.03.2024)
2. Коломійчук В. О. Розвиток законодавства, спрямованого на протидію рейдерству. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія: Право. 2021. Т. 66. С. 197–205.
3. Коломійчук В. О. Аналіз проблеми поширення рейдерства в Україні. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2022. № 1. С. 186–192. URL: http://apnl.dnu.in.ua/1_2022/31.pdf (дата звернення 6.03.2024)
4. Попова С. М., Тельний М. А. Протидія рейдерству як протиправному захопленню власності суб'єктів підприємницької діяльності. Сучасні проблеми правового, економічного та соціального розвитку держави : тези доп. XI Міжнар. наук.-практ. конф. 9 груд. 2022 р. Вінниця, 2022. С. 170–171.
5. Яструбецька Л. С. Рейдерство як конфліктна форма перерозподілу власності в Україні. *Таврійський науковий вісник*. Серія: Економіка. 2021. № 6. 2021. 112 с.
6. Ополінський А. О. Особливості рейдерства в Україні: інструменти запобігання і протидії протиправному заволодінню майном підприємства, установи, організації. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія Право. 2018. Вип. 53. Том 2. С. 74–77.
7. Кримінальний кодекс України: Кодекс України, Закон від 05.04.2001 № 2341-III. URL: zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14
8. Про схвалення Декларації цілей та завдань бюджету на 2008 рік : Постанова Кабінету Міністрів від 01.03.2007 № 316. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/316-2007-%D0%BF#Text> (дата звернення 14.03.2024)
9. Про затвердження плану заходів щодо протидії протиправному поглинанню та захопленню підприємств : розпорядження Кабінету Міністрів України від 09.06.2010 № 1199-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1199-2010-%D1%80#Text> (дата звернення 14.03.2024)
10. Рейдерство в Україні. Оpendатабот. URL: <https://opendatabot.ua/open/raiders> (дата звернення: 16.03.2024)